

Magyar Bírói Egyesület

Dr. Boros Katalin Elnök Asszony részére

Tisztelt Elnök Asszony!

Dr. Tóth László István vagyok, a Fővárosi Törvényszék Civil Csoportjának egyesbírói hatáskörben eljáró bírósági titkára. E „quasi bírói” minőségemben, számos titkár, illetve bíró kollégám elvi egyetértését bírva írok most levelet. **Fel kívánom hívni a figyelmet egy olyan kockázatos helyzetre**, mely a tervezett szervezeti és intézményi átalakítások között kevesebb figyelmet kap, pedig nagyobbat szólhat. Ez a hírek szerinti profiltisztítás, azaz **hatásköri átalakítások** egyik eleme: mégpedig a **civil szervezetek nyilvántartásának hatósági ügykörbe, azaz a végrehajtó hatalom körébe sorolása**.

Ez a terv a nyilvánosság számára először a Kormány 2024. őszi jogalkotási tervében jelent meg. 2024. októberére ígérték e tárgyban két új törvényjavaslat benyújtását (mely eddig ugyan nem történt meg, de visszavonásukról sincs hír). A jogi személyek nyilvántartásáról szóló új törvényjavaslat célkitűzése az, hogy az egységes jogiszemély-nyilvántartás megvalósításának útján, elvi alapjain bírósági nyilvántartás-vezetés helyett hatósági nyilvántartást vezessen be, melynek első ütemében a cég- és civil nyilvántartásban szereplő jogalanyokra hoznának létre egységes nyilvántartást és hatósági nyilvántartási eljárást. Tudomásom szerint a hatóság az Igazságügyi Minisztérium egy szervezeti egységként jönne létre. A másik törvényjavaslat alapján bírósági hatáskörben maradna ezeknek a szervezeteknek a törvényességi felügyeleti jogköre, a kapcsolódó perek, illetve a szervezetek megszűnésével kapcsolatos eljárások.

(Forrás: https://www.parlament.hu/documents/d/guest/tvalk_program_2024_osz elérés: 2024. november 18.) – mellékletként csatolva

Az egyesületek és alapítványok széleskörű, sokszínű, és számos esetben alapjogi szempontból is érzékeny területet fednek le. Ide tartoznak különösen a pártok, vallási közösségek (egyes egyházkategóriák is), sportszövetségek, sportegyesületek, szakszervezetek (mint pl. a Bírósági Dolgozók Szakszervezete is), fogyasztóvédő egyesületek, nemzetiségi egyesületek, érdekvédelmi szervezetek (mint pl. maga a MABIE), de pl. a vagyonkezelő alapítványok is. Ezekből a pártok, a szakszervezetek és a közfeladatokat ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok az Alaptörvényben is nevesített jogintézmények.

Ezeknek a szervezeteknek, mint jogi személyeknek alapvető sajátossága, hogy nincs előjogiszemély-alakzatuk: élve vagy halva „születésük” – az alapítást követően – kizárólag a bejegyző döntéstől függ.

a) Alapjogvédelmi kockázat:

Amennyiben a nyilvántartásba vétel nem pusztán regisztratív aktust jelent, hanem törvényességi kontroll elemeket is hordoz (mint pl. ma is), úgy komoly és súlyos alapjogvédelmi kockázatai vannak annak, ha ezeknek az alapjogoknak a gyakorolhatósága felett a végrehajtó hatalom közvetlenül diszponálhat. Bár a bejegyzés alapvetően – bírósági keretek között – nem engedélyezést jelent, a bejegyzés során a célok, tevékenységek több szempontból is vizsgálhatóak (pl. névvalódiság elve, törvényi tilalmakba vagy korlátokba ütközés). Pl. ilyen korlát az, hogy az egyesülési jog gyakorlása „nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint *nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével* [2011. évi CLXXV. törvény (Ectv.) 3. § (3) bek.]. Ilyen az is, hogy a céloknak *összhangban kell lenni az Alaptörvénnyel* [Ectv. 3. § (4) bek.].

A végrehajtó hatalom (szemben a független bírósággal) függő jogalkalmazó: utóbbi minőségében – fogalmilag – a vezető politikai akarat végrehajtója. Képzelnünk el, milyen konfliktusokat és kockázatokat hordozhat az, ha adott esetben olyan szervezet bejegyzését kéri, amelyek mögött álló alapító vagy közösség meggyőződése, céljai ellentétesek az uralkodó politikai, gazdasági, kulturális, vallási vagy más érdekekkel, felfogással. Vagy akár csak egy versengő, jobb érdekérvényesítő helyzetben lévő másik (gazdasági, egyéb) érdekkal. Az is kockázatot hordoz, ha már létező ilyen szervezetet kezdenek el szorosabban „vizsgálni”, a változásbejegyzését megnehezíteni...

Vegyünk néhány konkrét példát erre a praxisból:

-A Magyar Kétfarkú Kutya Párt esetében az első és másodfokon eljáró bíróság is megtagadta a pártkénti bejegyzést. Ennek indokaként az egyesülési jog gyakorlásának alkotmányos korlátai és keretei szolgáltak, többek között a tevékenységek túlzott általánossága, a valódi pártjelleg megkérdőjeleződése („a pártkénti működés komolytalan volta”, különösen hogy a kérelmező akkor már közismert szervezet volt). A Kúriának kellett kimondania azt, hogy a bejegyző bíróság az alapján nem tagadhatja meg a bejegyzést, hogy mérlegelés alapján nem tartja „elég komolynak” a kérelmező programját, céljait (Kúria Pfv. IV. 20.358/2014., BH2014. 307.)

- A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség egyházi jogállásának bejegyzése. A különböző nyilvántartási kérelmek elbírálása jogilag is nehéz, bonyolult helyzetet jelentett, bizonyos összefüggéseiben az Alkotmánybíróság döntéseit is érintette, emellett média figyelmet is kapott, és – a közösség közéleti szerepvállalása, a jelenlegi kormányzattal való éles szembenállásuk miatt – részben átpolitizálódott. Utoljára a nyilvántartásba vett egyházból bejegyzett egyházzá válás iránti kérelemmel történt meg az, hogy első és másodfokon a bíróság helyt adott neki, a Kúria azonban felülvizsgálati ügyszakban eltérően döntött (Kúria Pfv.III.21.303/2022/6., BH2024. 43.) Képzelnünk el, hogy erről mondjuk annak a végrehajtó hatalomnak kellene döntenie, amellyel jelenleg a közösség élesen szembenáll...

-Sportszövetségek versengése azért, hogy egy új sportág területén melyikük legyen a domináns (pl. paintball), illetve egymás sportágainak alapszabály-módosítással történő einstandolása (pl. minigolf-footgolf). Kérdés, melyikük az „erősebb”, milyen hátszéllel, és ki szolgáltat igazságot...

- Tegyük fel, hogy alapítani szándékoznak egy egyesületet, adott település (településrész, kerület) településképeinek, jelenlegi arculatának a védelme céljából. Ezzel az alapító tagok szembekerülnek pl. azzal a beruházóval, amelyiknek a célja éppen azon a területen építkezések folytatása. (Konkrét ügyben a beruházó törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezett az ilyen egyesülettel szemben, és annak megszüntetését kérte, mert az egyesület különböző jogi eszközökkel folyamatosan akadályozta a beruházót „jogainak és szabadságának gyakorlásában”, ez pedig az egyesülési jog gyakorlásának törvényes korlátja...). Képzelnünk el, hogy a beruházó erősebb lobbierővel és érdekérvényesítő képességgel bír a végrehajtó hatalmon belül, mint a helyi polgárok, és már az egyesület létrejöttét is megakadályozza...

- Tegyük fel, hogy alapítani szándékoznak egy jogvédő vagy egy érdekvédelmi egyesületet, szakszervezetet, akár egy pártot, mely adott esetben céljait, tevékenységét – kifejezetten vagy burkoltabban – az államhatalommal szemben határozza meg. Képzelnünk el, hogy ennek bejegyzéséről pont az a végrehajtó hatalom dönt, amelyik a szembenálló államhatalom megtestesítője...

b) Integritási kockázat

Képzelnünk el, hogy a bírák, igazságügyi alkalmazottak egyesületeit, alapítványait a végrehajtó hatalom tartja nyilván, és utóbbi határoz annak bejegyzéséről (létrejöhet-e egyáltalán), illetve

változásbejegyzéseiről. Ez adott esetben a *végrehajtó hatalomtól független* bírói hatalom kiszolgáltatottságát, integritási kérdéseket, kockázatokat vethet fel.

c) Hatékonysági kockázat

Jelenleg a törvényességi felügyeleti ügyek inputjának jelentős részét a nyilvántartás vezetéséből származó információk képezik. Meggyőződésünk, hogy rontani fogja a törvényességi felügyelet eredményességét az, ha a nyilvántartás vezetésétől azt elválasztják.

d) Humánpolitikai kockázatok:

A változás egyben azzal is jár, hogy az ebben az ügyszakban dolgozó bírák, igazságügyi alkalmazottak (ideértve a bírói jogkörben eljáró titkárokat is) egzisztenciális helyzete alapjaiban változik meg, utóbbiak egy jelentős része vagy egésze – valamilyen, még nem ismert munkajogi konstrukcióban –kormánytisztviselővé válhat.

Utóbbi esetben az eddigi független bírói (titkári) jogállás és döntéshozatal többé nem biztosított, az intervallumos illetmény-rendszer teljesítményértékeléstől függővé válik (ez megint érdekessé teszi, hogy egy alapjogilag érzékeny területen mennyiben tud független lenni a döntéshozatal...), összességében mind anyagilag, mind munkajogilag kiszolgáltatottabbá teszi az érintettek, különösen a mostani titkárok helyzetét. A titkárok hosszú ideje egyesbírói tevékenységet végeznek (ezen belül törvényességi felügyeleti ügyekben kontradiktív helyzeteket, jogvitákat is érdemben elbírálnak), ezzel viszont ellehetetlenítik a bíróvá válásuk lehetőségét.

Az OBH tudomásom szerint már tavasz óta ismeri, hogy ilyen változás készülődik. Ehhez képest az igazgatási vezetés egyetlen szintje sem kommunikál sehogyan sem arról, hogy milyen változások várhatóak, sem szakmailag, sem humánpolitikailag. Magáról a szabályozási koncepcióról sem kaptunk semmilyen tájékoztatást: ha a bírósági szervezet részt is vett a véleményezésében, arról nekünk nincs tudomásunk, hogy azt milyen tartalommal tette meg. Ez az ügyszakon belül elégedetlenséget kelt.

Álláspontunk szerint a megoldást az jelentené, hogy támogatjuk a jogi személyek nyilvántartásának jogi és technikai egységesítését (pl. a nyilvántartott adatok körének, a technikai platformnak, a közzétételi fórumnak és módnak az egységesítése, az egyes nyilvántartások technikai összekapcsolása, a hozzáférés könnyítése), de az egyesületi, alapítványi nyilvántartás vezetésnek (a nyilvántartási döntések meghozatalának) bírósági jogkörben kell maradnia. (Hasonlóan ahhoz, hogy pl. a befektetési alapokat a jegybank tartja nyilván, az oktatási intézményeket az Oktatási Hivatal, a költségvetési szerveket a Magyar Államkincstár).

Álláspontom szerint a fenti változtatások külföldi és belföldi viszonylatban hamar átpolitizálódhatnak, igen kellemetlen felhangokat kaphatnak. A bírósági rendszerre nézve is káros lenne, ha ezt a hatásköri változást szó nélkül hagyja, különösen ha ezt vélt vagy valós anyagi előnyökért cserébe teszi.

Kérem, hogy tevékenységük során a fentieket is fokozott súllyal vegyék figyelembe és képviseljék az egyeztetések során!

Budapest, 2024. november 19.

Tisztelettel és köszönettel:

dr. Tóth László István

bíróági titkár, Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégium, „Civil Csoport”